

Leiden 2019

Atlas voor Gemeenten

BELEIDSONDERZOEK

Gemeente Leiden

071 - 516 5064

Postbus 9100, 2300 PC Leiden

info@leidenincijfers.nl

www.leidenincijfers.nl

Mei 2019 serie statistiek 2019 / 15

Samenvatting

De Atlas voor Gemeenten vergelijkt al 21 jaar de 50 grootste stedelijke gemeenten in Nederland op een groot aantal punten. De woonaantrekkelijkheidsindex- en de sociaaleconomische index en hun onderliggende indicatoren vormen de kern van de Atlas.

Leiden is een aantrekkelijke woonstad met een 14^e positie. Ten opzichte van vorig jaar is Leiden twee posities gedaald op de **woonaantrekkelijkheidsindex**. Deze index is samengesteld uit acht vaststaande indicatoren:

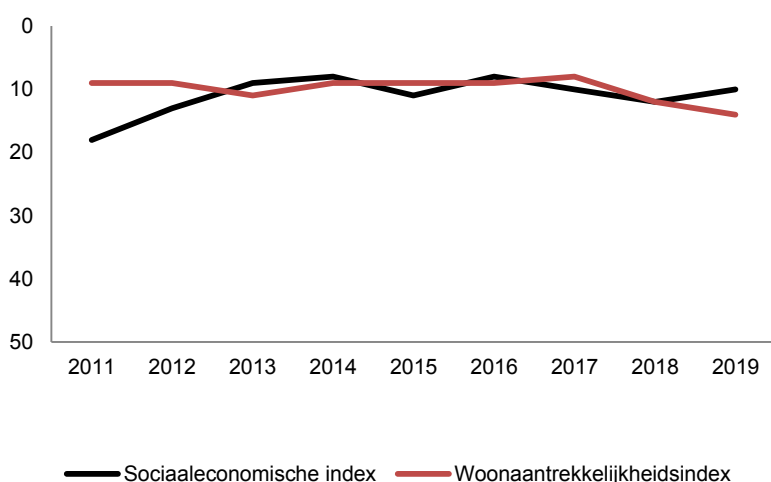
<ul style="list-style-type: none">• de bereikbaarheid van banen• cultureel aanbod• veiligheid	<ul style="list-style-type: none">• % koopwoningen• nabijheid natuurgebieden• culinair aanbod	<ul style="list-style-type: none">• aanwezigheid universiteit• % vooroorlogse woningen
---	---	---

Op de **sociaaleconomische index** bekleedt Leiden de 10^e plaats, een stijging van 2 plaatsen t.o.v. 2018 waarmee we weer op de positie van 2017 staan. De sociaaleconomische index bestaat eveneens uit acht vaststaande indicatoren:

<ul style="list-style-type: none">• bijstand• werkloosheid• arbeidsongeschiktheid	<ul style="list-style-type: none">• armoede• % laagopgeleiden• participatie vrouwen	<ul style="list-style-type: none">• banen• % zakelijke diensten
---	---	--

Beide indexen en de onderliggende factoren worden in dit feitenblad verder toegelicht. Niet alle indicatoren komen in de tekst aan de orde. In de bijlage zijn ze wel allemaal opgenomen. De Atlas voor Gemeenten is in te zien via [Beleidsonderzoek](#) van de gemeente Leiden. De Atlas heeft, zoals elk jaar, een thema meegekregen. Dit jaar is dat **Krimp & Groei**.

Grafiek 1: Woonantrekkelijkheidsindex en sociaaleconomische index

Wat is de Atlas voor Gemeenten?

50 gemeenten

Sinds 1998 verschijnt jaarlijks de Atlas voor Gemeenten. Daarin worden de 50 grootste gemeenten van Nederland op een aantal punten met elkaar vergeleken. In het verleden hebben de makers ervoor gekozen om de steden te (blijven) beoordelen die in 2003 tot de top 50 behoorden qua inwoneraantal. Hiermee voorkomen de makers dat landelijke fusiegemeenten (bijvoorbeeld Westland) de plaats overnemen van stedelijke gemeenten, die qua inwonersaantal kleiner zijn (zoals Velsen). Deze opzet maakt de Atlas een leuk instrument om de positie van Leiden te vergelijken met de andere stedelijke gemeenten. De positionering van een gemeente is altijd relatief ten opzichte van de scores van de overige 49 gemeenten.

De Atlas voor Gemeenten is niet digitaal beschikbaar maar alleen te bestellen via www.atlasvoorgemeenten.nl. Binnen de gemeente Leiden is een aantal exemplaren beschikbaar. Daarin is onder andere informatie over de definities van de verschillende indicatoren beschikbaar. Het onderhavige feitenblad is een samenvatting van de Atlas.

Indeling

De indicatoren waarop de vergelijking plaatsvindt, zijn onderverdeeld in drie categorieën, te weten *algemene informatie en bevolking*, *sociaaleconomische positie / economie* en *woonaantrekkelijkheid*. Deze categorieën bevatten elk ranglijsten die met enige regelmaat terugkomen en ranglijsten die slechts één of enkele keren deel uit maken van de Atlas. Dit maakt een groot deel van de Atlas beperkt bruikbaar voor een vergelijking in de tijd. Twee indexen zijn wel met voorgaande jaren te vergelijken, te weten de woonaantrekkelijkheidsindex en de sociaal-economische positie. Beide indexen zijn samengesteld uit acht vaste indicatoren.

Daarnaast krijgt de Atlas een bijkomend thema met bijbehorende indicatoren. Dit jaar is dat 'Groei & Krimp', zie pagina 8 van dit feitenblad. Vorig jaar was het thema 'Cultuur', in 2017 was het 'Geluk', in 2016 'Water'. In 2015 was het 'Cultureel erfgoed', in 2014 'Economie en Arbeidsmarkt', in 2013 'Groen & Water', in 2012 'Optimale gemeentegrootte' en in 2011 was het thema 'Cultuur', net als in 2018.

Positie en leeswijzer

De positie van een gemeente is een relatieve positie ten opzichte van de andere 49 gemeenten. Dat wil zeggen dat deze positie zowel door het eigen 'presteren' als door de scores van de andere 49 gemeenten wordt bepaald. Een gemeente kan zich in absolute zin op een kenmerk hebben verbeterd en toch dalen in de ranglijst als andere gemeenten zich méér hebben verbeterd.

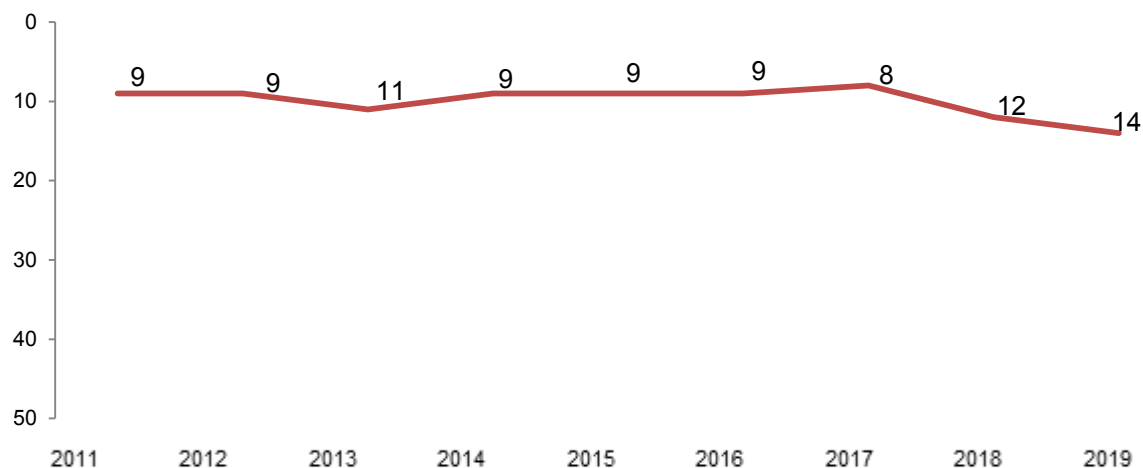
Positie één op de verschillende ranglijsten kan verschillende betekenissen hebben. Het onderscheid zit in het al dan niet kunnen toekennen van een waardeoordeel. In alle tabellen van dit feitenblad is daarom een kolom 'Betekenis van positie 1' opgenomen.

Woon aantrekkelijkheid

Woon aantrekkelijkheidsindex: 14^e positie voor Leiden

De woon aantrekkelijkheid van Leiden is ten opzichte van 2017 zes posities gedaald, van de 8^e positie in 2017 en een 12^e positie in 2018 staat Leiden nu op de 14^e positie.

Grafiek 2: Positie van Leiden op de Woon aantrekkelijkheidsindex

De acht vaste indicatoren van de *Woon aantrekkelijkheidsindex* en de bijbehorende posities vanaf 2011 zijn weergegeven in tabel 2 en grafiek 3. Het meest recente jaar staat vooraan. Leiden scoort goed op het culinaire aanbod, de aanwezigheid van de universiteit (beide 3^e positie) en het aandeel vooroorlogse woningen (5^e). Leiden scoort laag op de nabijheid van natuurgebieden (44^e). Op de overige onderdelen scoort Leiden iets boven gemiddeld.

Als we kijken naar de ontwikkeling van de indicatoren door de tijd heen zien we een relatieve daling naar de 12^e positie in de laatste twee jaar. In ons geval betekent dit dat Leiden overall minder is gestegen dan een aantal andere gemeenten. Op de indicator Veiligheid zien we dat de verbetering die sinds 2016 is ingezet goed wordt vastgehouden. Het pijnpunt zit bij twee indicatoren: de bereikbaarheid van banen: minder banen zijn sinds 2017 bereikbaar (via OV en auto) binnen een acceptabele tijd. En de andere indicator die de afgelopen jaren, en met name het laatste jaar, behoorlijk is gedaald is die van het cultureel aanbod. Hieronder verstaat de Atlas voor Gemeenten het aantal uitvoeringen per 1.000 inwoners van drie soorten podiumkunsten: toneel (Leiden: 33), klassieke muziek (7) en popmuziek (17). De lage positie van Leiden is dus vooral het gevolg van relatief weinig toneelvoorstellingen.

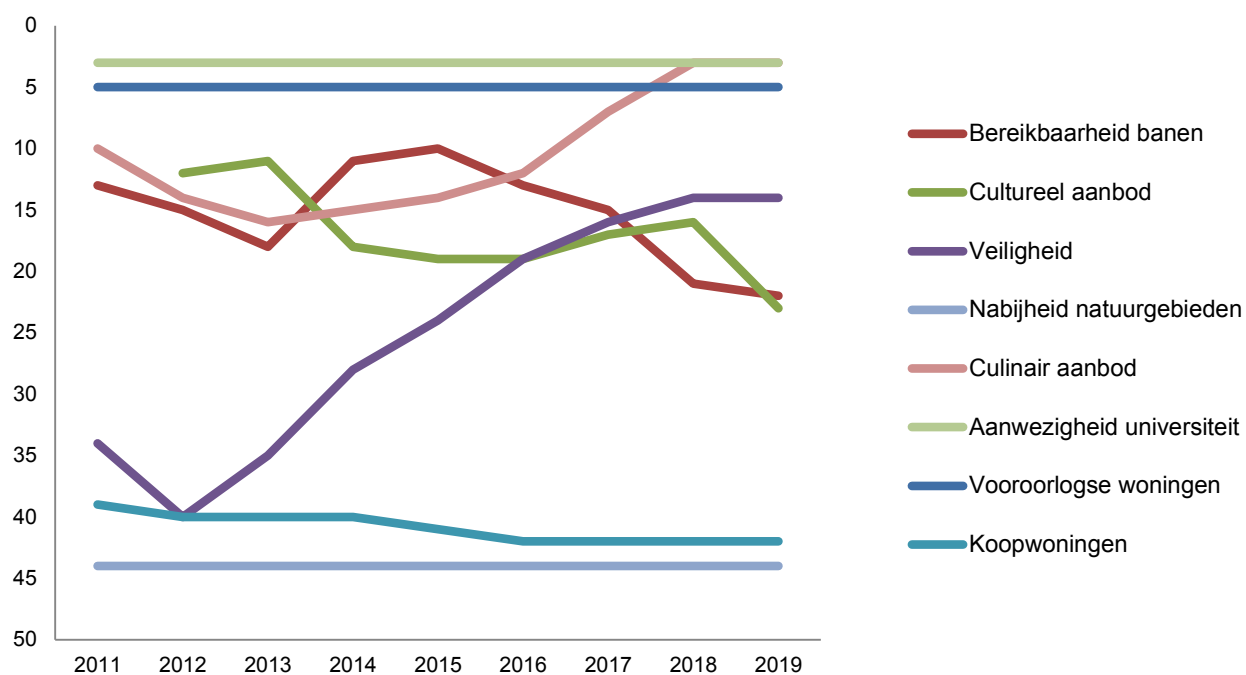
Tabel 1: Positie Leiden op de indicatoren van de Woon aantrekkelijkheidsindex, sinds 2011

Indicatoren	Positie 1 is...	2019*	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Bereikbaarheid banen	Beste	22	21	15	13	10	11	18	15	13
Cultureel aanbod	Meeste	23	16	17	19	19	18	11	12	-
Veiligheid	Veiligste	14	14	16	19	24	28	35	40	34
Nabijheid natuurgebieden	Meeste	44	44	44	44	44	44	44	44	44
Culinair aanbod	Beste	3	3	7	12	14	15	16	14	10
Aanwezigheid universiteit	Beste	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Vooroorlogse woningen	Meeste	5	5	5	5	5	5	5	5	5

*Meest recente jaar vooraan

Grafiek 3 is de grafische weergave van tabel 2.

Grafiek 3: Positie Leiden op indicatoren van de Woonaantrekkelijkheidsindex, sinds 2011

Van de 50 grootste gemeenten scoren 13 gemeenten beter dan Leiden, met Amsterdam op nummer 1, gevolgd door Utrecht en Amstelveen (tabel 3). In bijlage 2 is de volledige ranglijst opgenomen.

Tabel 2: Top 12 Woonaantrekkelijkheidsindex

Top 15 Woonaantrekkelijkheid

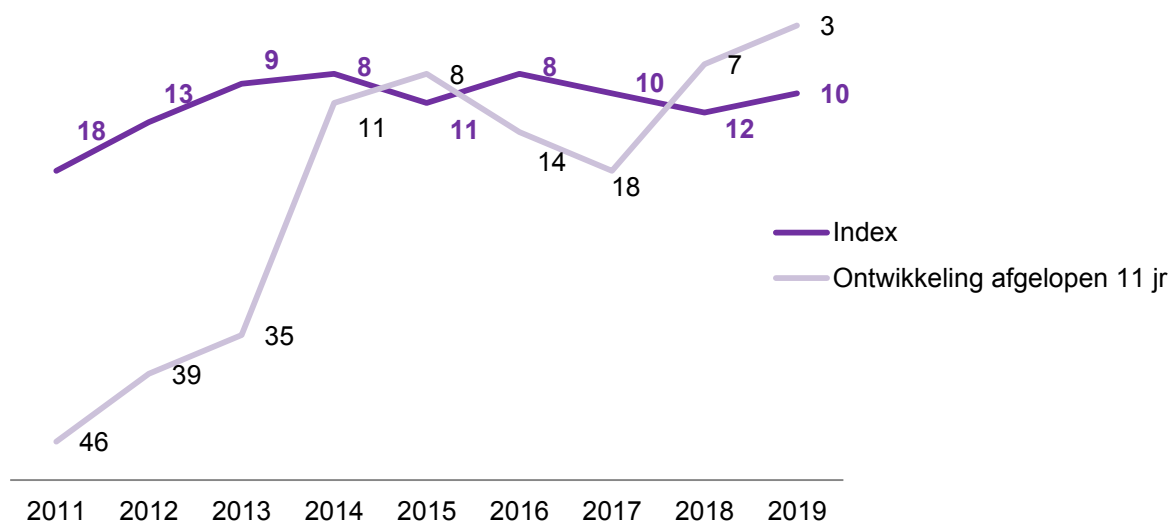
1. Amsterdam
2. Utrecht
3. Amstelveen
4. Haarlem
5. 's-Hertogenbosch
6. Den Haag
7. Nijmegen
8. Amersfoort
9. Haarlemmermeer
10. Leidschendam-Voorburg
11. Arnhem
12. Rotterdam
13. Eindhoven
14. Leiden
15. Dordrecht

Sociaaleconomische positie

Sociaaleconomische positie: 10e positie voor Leiden

Op de sociaaleconomische index is Leiden 2 plaatsen gestegen ten opzichte van 2018 naar positie 10: dezelfde positie als in 2017. De sociaaleconomische index is zelf ook weer in een rangorde gevat, de *Ontwikkeling 2009 – 2019*. Leiden staat voor de periode 2009–2019 op de 3^e plaats. Beide indices zijn genomen in tabel 4.

Grafiek 4: Sociaaleconomische positie van Leiden (index en ontwikkeling)

De acht indicatoren van de sociaaleconomische index en de bijbehorende posities vanaf 2011 zijn opgenomen in onderstaande tabel. Ook hier staat de meest recente positie vooraan. Er zijn kleine verschillen te zien in de ontwikkeling van 2018 op 2019 die samen resulteren in een iets betere relatieve positie op de index.

De posities van Leiden op arbeidsongeschiktheid en laagopgeleiden, beide als percentage van de beroepsbevolking, zijn zeer goed, met positie 2 respectievelijk positie 4. Van beide groepen zijn er in Leiden dus relatief weinig en dat is al langere tijd het geval. De daling van de positie van Leiden op de werkloosheid (dat betekent een verslechtering) is omgebogen in een kleine stijging dit jaar. De onderlinge verschillen zijn wel klein.

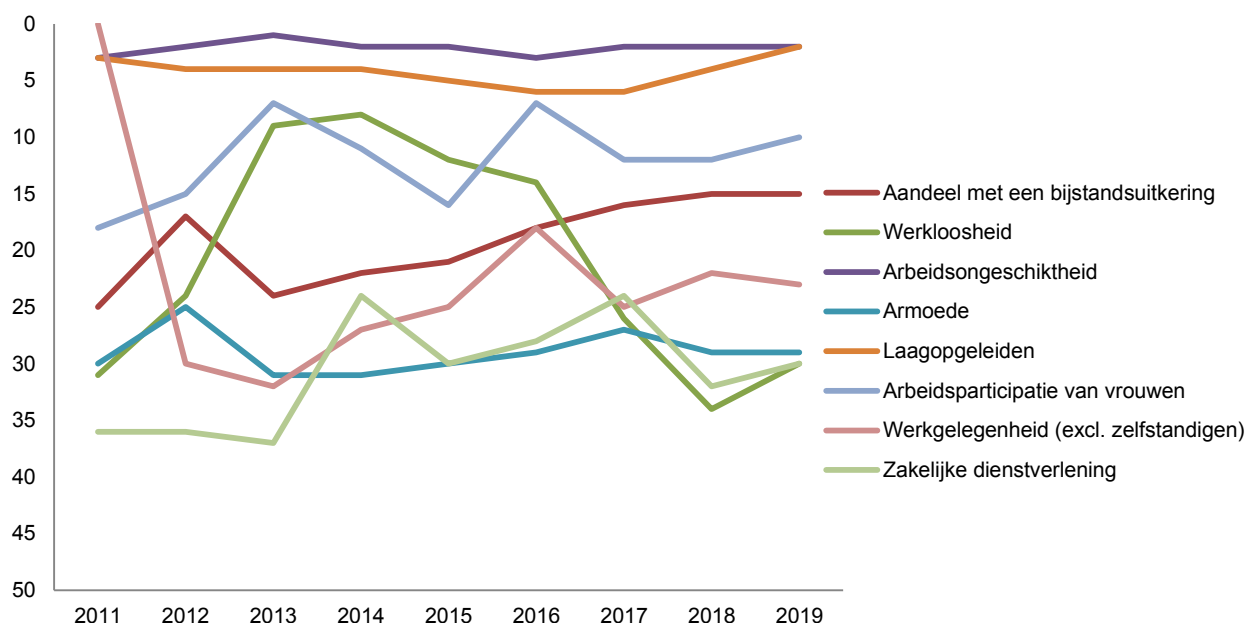
Tabel 3: Positie van Leiden op de indicatoren van de Sociaaleconomische index, sinds 2011

Indicatoren	Positie 1 is...	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Aandeel met een bijstandsuitkering	Minste	15	15	16	18	21	22	24	17	25
Werkloosheid	Laagste	30	34	26	14	12	8	9	24	31
Arbeidsongeschiktheid	Minste	2	2	2	3	2	2	1	2	3
Armoede (< 105% van soc. min.)	Laagste	29	29	27	29	30	31	31	25	30
Laagopgeleiden	Minste	2	4	6	6	5	4	4	4	3
Arbeidsparticipatie van vrouwen	Hoogste	10	12	12	7	16	11	7	15	18
Werkgelegenheid (excl. zelfst.)	Meeste	23	22	25	18	25	27	32	30	-
Zakelijke dienstverlening	Meeste	30	32	24	28	30	24	37	36	36

*Meest recente jaar vooraan

In grafiek 5 zijn de cijfers van de indicatoren uit tabel 5 grafisch weergegeven.

Grafiek 5: Positie van Leiden op de indicatoren van de Sociaaleconomische index, sinds 2011

De posities één, twee en drie worden ingenomen door respectievelijk Amstelveen, Haarlemmermeer en Amersfoort. Tabel 4 toont de top 12 van de 50 stedelijke gemeenten. Bijlage 2 bevat de complete rangorde.

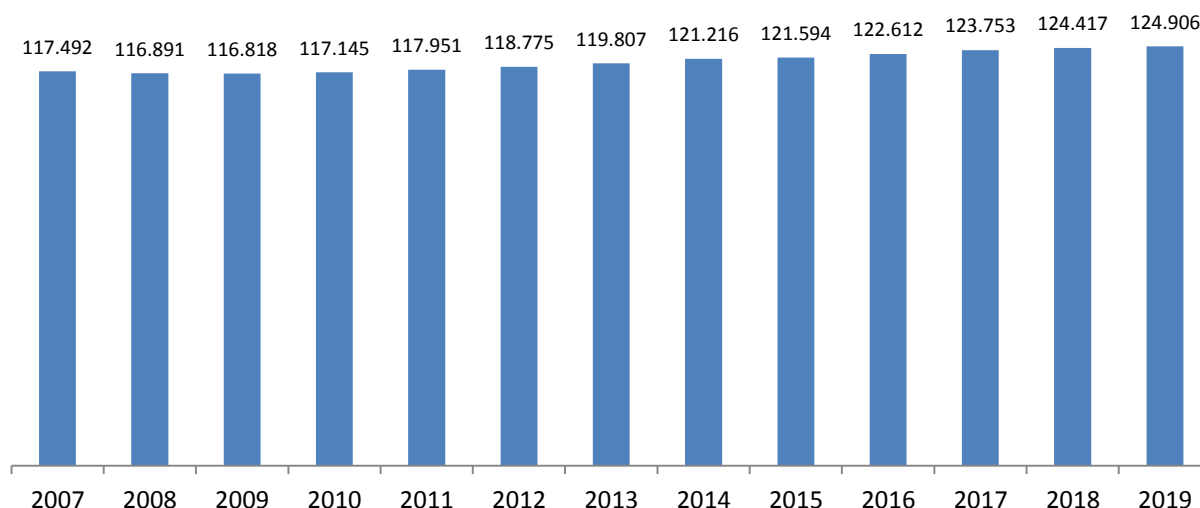
Tabel 4: Top 12 Sociaaleconomische positie

Top 12 Sociaaleconomische index	
1.	Haarlemmermeer
2.	Amstelveen
3.	Amersfoort
4.	Utrecht
5.	Alphen aan den Rijn
6.	Breda
7.	's-Hertogenbosch
8.	Hilversum
9.	Haarlem
10.	Ede + Leiden
12.	Zwolle
13.	Alkmaar
14.	Eindhoven
15.	Amsterdam

Bevolking, groei & krimp

Op 1 januari 2019 heeft Leiden 124.906 inwoners (bron: BRP) en staat daarmee op de 21^e plaats. Van 2007 tot en met 2009, daalde het aantal Leidse inwoners nog, vanaf 2009 is er elk jaar een toename.

Grafiek 6: Bevolkingsontwikkeling Leiden sinds 2007

Leiden heeft als studentenstad relatief veel eenpersoonshuishoudens, op de ranglijst van de huishouden-omvang neemt Leiden dan ook de 45^e positie in (d.w.z. gemiddeld kleine huishoudens). Groningen, Delft, Amsterdam, Maastricht en Nijmegen hebben gemiddeld net nog iets kleinere huishoudens.

De Atlas voor Gemeenten heeft elk jaar een thema, dit keer is dit Groei & Krimp. Er is over langere tijd gekeken naar de bevolkingsontwikkeling van de steden en wat voor trends daarin te ontdekken zijn. Een van de bevindingen is dat het feit dat Leiden in 2004 een grote creatieve klasse had (na Utrecht stond Leiden met Nijmegen op de tweede plaats), een voorspeller was voor de bevolkingsgroei nadien. De Top 10 van creatieve steden uit 2004 zijn allen bovengemiddeld gegroeid (en andersom). Twee factoren spelen een belangrijke rol hierin, aldus de Atlas voor Gemeenten:

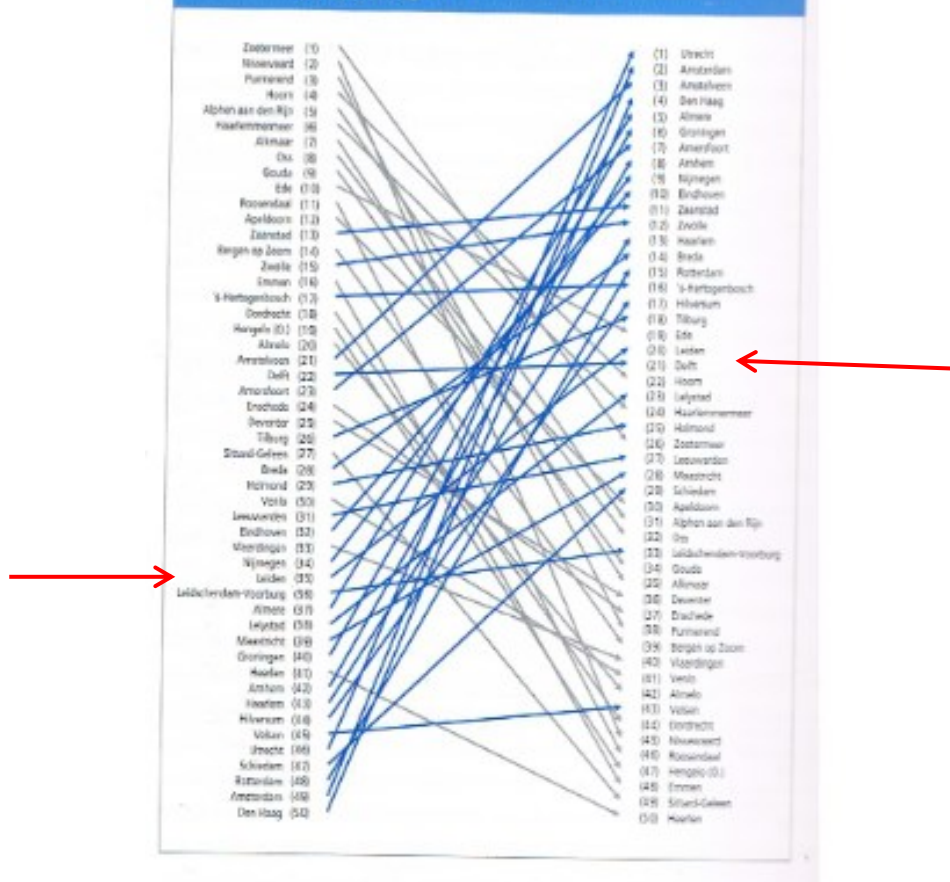
Sorting: eigenlijk betekent dit: soort zoekt soort. Als er veel hoog opgeleide, creatieve mensen wonen en werken in een stad trekt dat nog meer gelijkgestemden aan.

Amenities: in de creatieve steden zijn veel stedelijke voorzieningen waar 'creatieven' behoefte aan hebben. Er is dan ook een sterke samenhang tussen de Woonaantrekkelijkheidsindex van de Atlas voor Gemeenten (waar die *amenities* in zijn opgenomen) en de groei of krimp van steden. Steden kunnen hierdoor in een positieve of negatieve spiraal terechtkomen.

Echter, het is niet zo dat steden die groeien (of krimpen) dat ook tot in lengte van dagen blijven doen. De trek naar de grotere steden is een relatief recent fenomeen, in de jaren 90 bv. waren de *new towns* juist aantrekkelijk voor veel mensen. Groei en krimp zijn dus niet stabiel door de tijd, het is zelfs zo dat de 'verliezers' in de periode 1968 - 1983 de 'winnaars' van 2008 – 2018 zijn.

Onderstaande figuur maakt dit inzichtelijk. Links staat de rangorde van bevolkingsontwikkeling en in de eerdere periode, rechts die van de recentere ontwikkeling. De Atlas voor Gemeenten stelt haar informatie niet digitaal beschikbaar waardoor we het met een scan moeten doen. Het feit dat de lijnen die de steden links en rechts verbinden vaak erg schuin lopen geeft aan dat veel van hun posities zijn veranderd. Bij Leiden zijn rode pijlen neergezet.

Figuur 9 Ranglijst van bevolkingsontwikkeling in de periode 1968-1983 (links) versus die van de periode 2008-2018 (rechts)

Dit maakt bevolkingsprognoses voor de steden ingewikkeld en verklaart ook voor een deel dat de bevolkingsprognoses van het CBS/PBL in de periode 2010 - 2019 voor bv. Amsterdam en Emmen resp. onderschat en overschat zijn.

Voorkeuren van mensen veranderen en het aanbod van voorzieningen verandert. Aantrekkelijke steden kunnen bijvoorbeeld door hoge vastgoedprijzen en overlast van toeristen veel van hun oorspronkelijke aantrekkelijkheid verliezen, terwijl krimpregio's door te investeren in werkgelegenheid en voorzieningen hun kansen op groei kunnen vergroten. De Atlas voor Gemeenten heeft ook gekeken hoe de Woonattractiviteitsindex voor steden verandert als de landsgrenzen geen barrière meer zouden zijn voor het vinden van een baan. Met name steden in Limburg en Brabant krijgen dan een veel hogere positie op deze index (waardoor Leiden zou zakken van de 14e positie naar de 21e positie).

Bijlage 1: Positie Leiden op indicatoren

Onderwerpen uit de Atlas voor Gemeenten 2019 en de positie van Leiden, 2012 t/m 2019

		Positie Leiden							
	Betekenis positie 1	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Woon aantrekkelijkheidsindex	Hoogste	14	12	8	9	9	9	11	9
Sociaaleconomischeindex	Hoogste	10	12	10	8	11	8	9	13

Algemeen en bevolking (Groei & krimp)

Aantal inwoners	Grootste	21	21	21	21	22	22	22	23
Bevolkingsontwikkeling (10 jaar)	Grootste	20	20	25	27	30	31	31	32
Bevolkingsontwikkeling sinds 1968	Grootste	30							

Bevolkingssaldo door....

Geboorte en sterfte sinds 1968	Grootste	22							
Grensoverschrijdende verhuizingen sinds 1968	Grootste	15							
Binnenlandse verhuizingen sinds 1968	Grootste	40							
Grensoverschrijdende verhuizingen sinds 1968	Grootste	15							
Grensoverschrijdende verhuizingen sinds 1968 (westers)	Grootste	14							
Grensoverschrijdende verhuizingen sinds 1968 (niet-westers)	Grootste	12							

Huishoudens

Gezinnen met (jonge) kinderen	Meeste	-	47	39	46	45		46	45
Aantal inwoners per hh.	Meeste	45							

Woon aantrekkelijkheid

Indicator	Betekenis positie 1	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Bereikbaarheid banen									
Bereikbaarheid banen (auto en OV) ^{wa}	Beste	22	21	20	13	10	11	18	15
Bereikbaarheid banen (per auto in spits)	Beste	33	28	20	14	11	12	26	25
Bereikbaarheid banen (per auto buiten spits)	Beste	14	14	14					
Bereikbaarheid banen (per openbaar vervoer)	Beste	7	7	7	7	7	7		
Files	Meeste verlies reistijd	-	2	11	16		35		
Woningen									
Prijzen									
Huizenprijzen (per m2)	Duurste	6	5	7	5	5	7	7	6
Ontw. huizenprijzen (laatste 10 jaar)	Snelst stijgende	22	18	23	14	17			
Eigendom									
Koop ^{wa}	Meeste	42	42	42					
Particulier huur	Meeste	5	7	7					
Corporatie	Meeste	20	20	21					
Bouwperiode									
Vooroorlogse woningen ^{wa}	Meeste	5	5	5	5	5	5	5	5
Vroeg-naoorlogs	Meeste	36	37	37					
Laat-naoorlogs	Meeste	40	40	41					
Cultuur									
Podiumkunsten ^{wa}	Meeste	23	13	17	19	19	18	11	12
Toneel	Meeste	33							
Klassieke muziek	Meeste	7							
Popmuziek	Meeste	17							
Culinair									
Culinaire kwaliteit ^{wa}	Beste	3	3	7	12	14	15	16	14
Restaurants	Meeste	3							
Culinaire diversiteit	Grote	11							
Divers									
Veiligheid ^{wa}	Veiligste	14	14	16	19	24	28	35	40
Nabijheid natuurgebieden ^{wa}	Meeste	44	44	44	44	44	44	44	44
Aanwezigheid universiteit ^{wa}	Hoogste	3	3	3	3	3	3	3	3

Deze indicator maakt onderdeel uit van een van de woon aantrekkelijkheidsindex

Sociaaleconomische positie

Indicator	Betekenis positie 1	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Werk & werkloosheid									
Aantal banen in gemeente	Meeste	20	19	13					
Ontwikkeling beroepsbevolking (10 jaar)	Grootste	17							
Werkgelegenheidsquote (aantal banen als % van de beroepsbevolking)	Meeste	23							
Ontwikkeling aantal banen (in laatste 10 jaar)	Grootste	5	4	13	13	6	3	21	16
Stuwende ontwikkeling werkgelegenheid (niet door bevolkingsgroei veroorzaakt)	Grootste	6							
Werkgelegenheid (excl. zelfstandigen) <small>socec</small>	Meeste	-	22	25	18	25	27	32	30
Fin. & zakelijke dienstverlening <small>socec</small>	Meeste	30	32	24	28	30	24	37	36
Arbeidsparticipatie van vrouwen <small>socec</small>	Grootste	10	12	12	7	16	11	7	15
Werkloosheid <small>socec</small>	Meeste	30	34	26	14	12	8	9	24
Aandeel met een bijstandsuitkering <small>socec</small>	Minste	15	15	16	18	21	22	24	17
Arbeidsongeschiktheid <small>socec</small>	Minste	2	2	2	3	2	2	1	2
Armoede (% < 105% van soc. min.) <small>socec</small>	Minste	29	29	27	29	30	31	31	25
Opleiding									
Hoogopgeleiden	Meeste	-	3	5		4	5	3	3
Laagopgeleiden <small>socec</small>	Minste	2	4	4	6	5	4	4	4

socec

Deze indicator maakt onderdeel uit van een van de sociaaleconomische index

Bijlage 2: Positie alle 50 gemeenten op Woon aantrekkelijkheid- en sociaaleconomische index, 2019

Bovenaan de gemeente met de hoogste woon aantrekkelijkheid resp. sociaal economische positie

positie	woon aantrekkelijkheidsindex	sociaaleconomische index
1	Amsterdam	Haarlemmermeer
2	Utrecht	Amstelveen
3	Amstelveen	Amersfoort
4	Haarlem	Utrecht
5	's-Hertogenbosch	Alphen a/d Rijn
6	Den Haag	Breda
7	Nijmegen	's-Hertogenbosch
8	Amersfoort	Hilversum
9	Haarlemmermeer	Haarlem
10	Leidschendam-Voorburg	Ede
11	Arnhem	Leiden
12	Rotterdam	Zwolle
13	Eindhoven	Alkmaar
14	Leiden	Eindhoven
15	Dordrecht	Amsterdam
16	Gouda	Apeldoorn
17	Delft	Velsen
18	Zwolle	Zoetermeer
19	Velsen	Leidschendam-Voorburg
20	Zaanstad	Delft
21	Tilburg	Gouda
22	Purmerend	Roosendaal
23	Oss	Almere
24	Zoetermeer	Hengelo (O)
25	Ede	Tilburg
26	Hilversum	Groningen
27	Alphen a/d Rijn	Oss
28	Groningen	Purmerend
29	Schiedam	Leeuwarden
30	Apeldoorn	Arnhem
31	Hengelo (O)	Maastricht
32	Hoorn	Nijmegen
33	Alkmaar	Deventer
34	Deventer	Hoorn
35	Breda	Nissewaard
36	Leeuwarden	Schiedam
37	Maastricht	Sittard-Geleen
38	Roosendaal	Zaanstad
39	Lelystad	Rotterdam
40	Vlaardingen	Venlo
41	Almere	Den Haag
42	Helmond	Dordrecht
43	Heerlen	Bergen op Zoom
44	Enschede	Vlaardingen
45	Almelo	Enschede
46	Nissewaard	Heerlen
47	Venlo	Helmond
48	Bergen op Zoom	Lelystad
49	Sittard-Geleen	Almelo
50	Emmen	Emmen